

INVENTARISATIE van enige BROEDVOGELS in de A.W.DUINEN
in 1970

BOOMKRUIPER

In 1969 is deze soort voor het eerst min of meer serieus geïnventariseerd, het aantal (16 á 18 paar) overtrof toen onze verwachtingen. We waren er echter van overtuigd dat door de uitgestrektheid van het terrein en door onvoldoende medewerkers het juiste aantal nog niet werd benaderd. Naar schatting zou dit juiste aantal rond de 25 paar bedragen. Aangezien de soort vrij trouw is aan zijn territorium besloten we om dit jaar nogmaals de zingende ♂♂ te noteren. Wij kwamen nu op 20 paar. In 1969 telden we echter nog 6 territoria die dit jaar niet of onvoldoende bezocht werden. De schatting van 25 paar vorig jaar was daarom dicht bij het juiste aantal. Natuurlijke schommelingen voorbehouden schatten we het aantal broedparen van de boomkruiper jaarlijks tussen de 25 en 30 paar.

DE WIELEWAAL werd evenals verleden jaar landelijk geteld, reden voor ons om ook dit jaar weer alle zingende ♂ te noteren, In tegenstelling met de nogal alarmerende berichten over sterke achteruitgang in vele andere gebieden constateerden wij in de AW-duinen een kleine vooruitgang in vergelijking met 1969 (10 paar). In een aantal oude territoria die in 1969 niet bezet waren, hoorden we dit jaar weer de bekende du-didilio-roep. De meeste territoria lagen weer als vanouds tussen de Oranjekom en het Panneland. In totaal telden we in 1970 12 paar Wielewalen.

DE STAARTMEES werd ook vorig jaar geteld. Aan het eind van het jaar bleek dat grote delen van het terrein niet of onvoldoende onderzocht waren. Toch stelden we nog 26 broedparen vast, wat in vergelijking met 1962 (20 paar) een vooruitgang was, In 1970 telden we 44 broedparen en ook dit aantal is niet volledig. Naar schatting zal het juiste aantal broedparen tussen de 50 en 60 liggen.

DE GROTE LIJSTER is een lastige soort om te tellen. Alleen zeer vroeg in het voorjaar zingt deze lijster uitbundig en dan vaak alleen in de eerste ochtenduren. Er zit echter ongetwijfeld een steigende lijn in het aantal broedparen.

In 1969 telden we minstens 21 paar, er waren echter terrein-gedeelten die niet of nauwelijks door ons onderzocht werden. Dit jaar telden we 30 paar doch ook dit jaar werd niet het hele terrein voldoende onderzocht. Naar schatting broeden er rond de 40 paar Grote Lijsters.

Eveneens een lastige soort is de Braamsluiper, die tevens landelijk geteld werd. De laatste jaren constateerden wij een flinke vooruitgang van het aantal broedparen. Evenals verleden jaar kon ook dit jaar niet het hele terrein voldoende onderzocht worden, waardoor we ook nu niet het eksakte aantal broedvogels durven noemen. Alleen de vogels die na mei nog in een geschikt biotoop aanwezig waren werden als broedvogel aangemerkt. Er waren echter vele territoria waar tot in mei een zingende ♂ werd aangetroffen doch waar wij niet meer geweest zijn om te controleren of dit ook na mei nog het geval was. In 1969 stelden wij minstens 14 paar vast. In 1970 is dit aantal uitgegroeid tot zeker 23 paar, maar waarschijnlijk wel 35 paar.

Aangezien ook het Paapje landelijk geteld werd, hebben wij deze soort ook eens nader onder de loep genomen. Het bij ons bestaande vermoeden dat het Paapje de laatste jaren achteruit was gegaan werd bevestigd. Hier is ook wel een verklaring voor te vinden; het Paapje bewoonde voornamelijk de vrij droge duinvlaktes met een niet al te ruige begroeiing. De laatste jaren is door de geleidelijk hoger wordende waterstand de begroeiing toegenomen, vooral in de echte paapje's biotopen. Dit waren vooral het Middenveld en het groot Ewarteveld, in mindere mate het Zegveld en het Palmveld. In 1962 stelden we tijdens een globale inventarisatie 55 broedparen van het Paapje vast. Dit is beslist aan de de lage kant geweest en zal in werkelijkheid wel tussen de 60 en 70 paar hebben gelegen. In 1970 telden we 31 broedparen zeker en nog 10 broedparen waarschijnlijk. Ook dit jaar was het onmogelijk om het hele terrein voldoende te bezoeken om het juiste aantal broedparen vast te stellen. Een schatting van 40-50 broedparen benadert het juiste aantal waarschijnlijk het meest.

In vele terreinen schijnt de Nachtegaal achteruit te gaan. Hoewel er jaarlijks grote schommelingen in het aantal broedvogels voorkomen hadden wij het vermoeden dat de soort in de

AW.duinen eerder voor- dan achteruit ging. Om dit te controleren hebben we de Nachtegaal zo goed mogelijk geïnventariseerd. De nachtegaal bewoont voornamelijk de oostelijke helft van het duin. Alleen in het Zuid-Hollandse gedeelte broeden een aantal tot ± 1 km, van de Noordzee af. De Nachtegaal prefereert voornamelijk de oudere loofbos gedeelten met een dichte struiklaag en kruidenbegroeiing, vooral brandnetel, doch dit is geen voorwaarde. De soort komt echter ook voor in kleine afgelegen duinbosjes die voornamelijk bestaan uit berk en meidoorn. De grootste konsentratie's kwamen voor rond de Oranjekom en de verdeelvijver, in het Fanenland en het Zegveld, in iets mindere mate in het Eendenvlak, de Houtpoort, het Ezelenvlak en rond Schuilrust. In 1962 telden we 60 broedparen (dit was aan de lage kant). In 1970 telden we echter 143 broedparen terwijl het juiste aantal nog wel iets hoger zal liggen, naar schatting 150-160 paar.

De Gekraagde Roodstaart is altijd al goed vertegenwoordigd geweest, in 1962 was de uitkomst van een globale inventarisatie 90 paar. Nu we de Gekraagde Roodstaart in 1970 zo goed mogelijk geïnventariseerd hebben, bleek dat er meer broedparen aanwezig waren dan verwacht werd. Wat de dichtheid van de bezetting betreft bleek dat één terrein er echt uitspringt. Dit is het terrein dat omgeven wordt door het Sprenkel- en Nieuwkanaal, de Lindenbergweg en het noordelijke gedeelte van het Oosterkanaal en de Oostelijke grens van de AW.duinen. Dit terrein is ± 375 ha. groot en herbergt minimaal 80 paar Roodstaarten, wat neerkomt op 0,21 paar per ha. Dan is er nog een terrein van ± 400 ha. dat omgeven wordt door het N.O.-kanaal, Barnaartkanaal, Zwartevelde- en Sprenkelkanaal. Hier broeden 28 paar Roodstaartjes, dat is 0,07 paar per ha, Verder nog een strookje aan de westkant van het Oosterkanaal van 2.5 km. lang en ± 400 m. breed; dit is 100 ha. Hier broeden 11 paar, wat neerkomt op 0,11 paar per ha. In de overige ± 2700 ha. van de AW.duinen komt de Roodstaart niet of slechts sporadisch voor, namelijk 10 paar zeer verspreid. Het totaal voor de AW.duinen is minimaal 135 paar.

De Boomleeuwerik is de laatste jaren vrij stabiel. Deze leeuwerik bewoont vooral de oostelijke helft van het duin. In het bijzonder de vrij kale heuvels, begroeid met buntgras,

rendiermos en zeer lage duiyroosjes. In 1969 telden we 21 paar en in 1970 17 paar, doch niet het hele duin werd geteld. Vermoedelijk broeden er + 25 paar Boomlecuwerikken.

De Stormmeeuw gaat ieder jaar weer iets vooruit. In 1962 kwam deze meeuw voornamelijk voor aan de rand van de toenmalige Zilvermeeuwenkolonie. Toen de Zilvermeeuwen echter uitgeroeid waren verspreidden zij zich door het gehele duin. Een enkel paartje broedde in het binnenduin, zelfs nog aan de oostzijde van het Oosterkanaal en bij het Vogelenveld. Hier vonden wij er ook eenmaal één in een grove den + 5 m. hoog De laatste jaren broeden zij voornamelijk in het 2e en 3e infiltratiegebied en langs het Kromme-Schusterkanaal. Hier treedt ook duidelijk kolonievorming op. In 1962 telden we 10 paar en in 1970 45-47 paar Stormmeeuwen.

De Rietgors is ook een soort die flink in aantal toeneemt. De eerste jaren alleen in het 1e infiltratiegebied, Daarna ook in het Renbaan-, Groot Sprenkel-, Midden-, Zwart- en Witteveld. De soort vestigde zich in 1962 voor het eerst met 1 paar in het 1e infiltratiegebied. In 1970 telden we 46 paar Rietgorzen en waarschijnlijk is de stand nog wel iets hoger.

De Zilvermeeuw broedde dit jaar voor het eerst weer met een redelijk aantal. Dat de soort vooruitgaat is waarschijnlijk te danken aan het feit dat er niet meer op geschoten mag worden en ook de eieren niet meer mogen worden geraapt. Een enkele jachtopzichter zondigt hier nog wel eens tegen maar de meesten houden zich er wel aan. In 1970 broedden 10 paar Zilvermeeuwen; twee nesten werden waarschijnlijk uitgehaald

De Fuut ging aanzienlijk vooruit, er werden 9 nesten van het eerste broedsel gevonden en 1 tweede broedsel. In het eendenmeer werd éénmaal een paar Futen gezien en er werd een ~~leeg~~ nest gevonden, dit wijst op een broedpoging. Totaal werden 10 broedparen vastgesteld.

De Dodaars ging hard achteruit, er konden slechts 4 broedparen met zekerheid vastgesteld worden (vorig jaar 10 paar). De oorzaak van de achteruitgang was de verwoesting van de Renbaan, wat de belangrijkste broedplaats voor de Dodaars was.

De Watersnip ging weer iets vooruit als broedvogel. Op de volgende plaatsen werden broedgevallen vastgesteld; Rechte Schusterkanaal 2 paar, 1e infiltratiegebied 2 paar, Witteveld 3 paar. Zo hebben minstens 7 paar Watersnippen bij ons gebroed.

De Kluut was in tegenstelling tot verleden jaar weer present als broedvogel. In het eerste infiltratiegebied 4 paar en in de Renbaan 1 paar. Zodat we dit jaar weer 5 paar Kluten als broedvogel hadden.

De Kokmeeuw breidde zich dit jaar niet zo schrikbarend uit als in voorgaande jaren. Doordat de Renbaan, (waar vorig jaar $\pm$ 1500 paar Kokmeeuwen broedden) zijn waarde als broedplaats voor de meeuwen verloren had, verplaatsten zij zich naar het eiland in G15. Hier broedden nu 1477 paar op het grote eiland en 103 paar op het kleine eiland. Verder lagen nog 164 nesten op beide oevers van G15. Op de G17-dijk broedden 231 paar, langs G12 27 paar en op de eilanden in het Eendenmeer 578 paar. Slechts 50 paar vonden de Renbaan nog geschikt als broedplaats en langs G31 bevonden zich nog 111 nesten. Dit is totaal 2741 paar tegen 2704 paar in 1969.

De Visdief vestigde zich weer met enige paren in het duin, 2 á 3 paar broedde op de eilandjes in de Renbaan. Van één paar werden later jongen gezien.

De Boerenzwaluw broedde met succes aan het PEN gebouwtje bij de Zandvoortselaan en aan het huis van de heer J.L. Zantvoort, en in het pompstation Oranje Kom, met ieder één paar.

De Oeverzwaluw broedde in enige kleine kolonie's, zoals 22 paar langs het Witteveldkanaal, 4 paar langs G36 en $\pm$ 15 paar langs het N.O.kanaal. Helaas ging deze laatste kolonie tijdens graafwerkzaamheden verloren.

De Barmsijs breidde zich uit, vorig jaar werd het eerste nest gevonden. Nu mogen we echter op meerdere broedparen rekenen, daar na het broedseizoen verschillende rondzwervende familie's met bedelende jongen werden gezien.

De Geoorde Fuut werd niet meer als broedvogel vastgesteld. Oorzaak is het verdwijnen van broedgelegenheid door het „schoonmaken" van de Renbaan.

De Holenduif werd niet meer als broedvogel vastgesteld. Reeds een aantal jaren werd getwijfeld of deze soort nog wel broedvogel was in de A.W.duinen. Nu er speciaal opgelet is, werd ons vermoeden bevestigd. Oorzaak is onbekend.

De Nachtzwaluw werd evenals overige jaren ondanks onze speciale aandacht ook niet meer als broedvogel vastgesteld. Het laatste broedgeval dat met zekerheid werd vastgesteld was in 1967. De oorzaak van deze verdwijning is vermoedelijk te wijten aan verschillende factoren. Genoemd kunnen worden: toenemende recreatie druk, de snelle achteruitgang van mei en juni kevers en plaatselijk het veranderen van het geschikte biotoop.

DE KLEINE PLEVIER IN DE A.W.DUINEN.

Ook in 1970 onderging de broedvogelstand van de Kleine Plevier in de A.W.-duinen een verdere vermindering. Konden er in 1968 nog 49 broedsels worden vastgesteld en was in 1969 de teruggang naar 39 broedsels al bijzonder gevoelig, de 32 broedsels van 1970 maakten nog slechts 2/3 van de oorspronkelijke stand uit. Natuurlijk moeten de oorzaken van de voortgezette achteruitgang in hoofdzaak bij de terreinfectoren gezocht worden. In 1970 speelden echter ook de weersomstandigheden een duidelijke rol. Het voorjaar was erg koud en het broedseizoen kwam daardoor later op gang dan in de vorige jaren. De maanden mei en juni maakten weliswaar met hun droge, vrij warme weer veel goed, maar de abrupte weersomslag per 30 juni was voor vele plevieren teveel.

Bij Amsterdam werden zelfs reeds bestaande legsels in de steek gelaten. In de A.W.-duinen werd dit niet geconstateerd, maar het aantal tweede, eventueel vervolglegsels was daardoor erg gering en droeg bij tot het relatief geringe totale resultaat van 32 broedsels.

Het aantal geringde pulli reflecteerde de ontwikkeling: in 1970 61 (tegenover 82 in 1969 en 94 in 1968).

De eierverliezen bleven stationair hoog: 46% van de 122 gelegde eieren kwamen niet uit (1969 42%, 1968 48%). De z.g. deelverliezen (schiereieren, beschadigde eieren, gedeeltelijke roof van legsels) waren hierin met 9% begrepen.

In de winter van 1969 op 1970 brachten wij het aantal speciaal voor plevieren aangelegde grintstukjes van zeven op twaalf.

Wij maakten daarbij weer dankbaar gebruik van het destijds door de Gemeente-waterleidingen beschikbaar gestelde grint en andere faciliteiten. Vijf van de totaal twaalf stukjes werden in het broedsizoen van 1970 als broedplaats door de Khaine Plevieren gebruikt, hetgeen - in verhouding tot het verzette werk - een vrij pover resultaat was. Hoewel wij er in de afgelopen jaren wel naar hebben gestreefd de oppervlakte van onze stukjes geleidelijk aan te vergroten, is de voornaamste oorzaak van niet gebruiken waarschijnlijk nog steeds een (te) beperkte omvang. Het blijft overigens moeilijk te beoordelen, welke details een stukje grint voor een plevier al dan niet aantrekkelijk maken. Stellig zijn er ook individuele beoordelingsverschillen onder de plevieren zelf, want er waren stukjes, die - hoewel door ons goed onderhouden - nu niet werden bezet, maar wel in voorafgaande jaren. Daarentegen werd bijvoorbeeld een klein, gloednieuw stukje zeer snel ontdekt en met succes gebruikt. De meeste plevieren broeden nog steeds op de stukjes, die bij het aanleggen van de infiltratiegebieden en de aan- en afvoerkanalen waren ontstaan. Deze stukjes verouderen nu snel, zij raken begroeid en worden geleidelijk minder geschikt. Reeds een dertigtal plaatsen, die ooit voor plevieren geschikt bleken te zijn, gingen de laatste jaren op meer of minder natuurlijke wijze voor de plevierenstand verloren.

Op allerlei punten vinden in het duin nog aanvullende werken plaats, die vaak nieuwe - tijdelijk geschikte - broedplaatsen doen ontstaan. Anderszijds werkt de ijver, waarmee vooral de laatste jaren op kale stukken helm wordt aangeplant of met dode takken of dennenaalden wordt gestrooid, ten nadele van de plevierenstand,

Al met al is de broedstand in de komende jaren bijzonder kwetsbaar. Hoe kwetsbaar blijkt wel, als wij zien hoe de verdeling van de broedgevallen in 1970 over de drie soorten van vestigingsplaatsen was:

I. op de bestaande, verouderende stukken	21 (66%)
II. op de nieuwe stukken door aanvullende werken	6 (19%)
III. op onze speciaal aangelegde stukjes	<u>5 (15%)</u>
	32 (100%)

Lang niet alle verliezen, die wij de komende jaren in categorie I mogen verwachten, kunnen door de aanleg van speciale grintstukjes opgevangen worden. Twee van deze stukjes werden in 1970 bezet door ♂♂, die wij bijtijds van de bestaande stukken hebben kunnen weglokken. Een derde ♂, dat van een speciaal grintstukje gebruik maakte, was in 1969 bij Amsterdam geboren. Ondanks de teruglopende stand dus toch nog immigratie uit andere broedgebieden. Hoewel bij Amsterdam geboren, had dit jonge ♂ toch "historische banden" met de A.W.-duinen. Zijn beide ouders kwamen namelijk uit ons gebied en emigreerden eerst in 1969 naar de Amsterdamse dreven. Wij hebben over dit paar in het jaarverslag 1969 geschreven: zij maakten het er ook in 1970 goed en hadden eieren en jongen op ongeveer 100 m. van de plaats waar zij ook in 1969 hun nest hadden. Geen neiging dus tot repatriëren.

Stellig had de immigratie in het duingebied een grotere omvang dan alleen het al genoemde Amsterdam ♂: nog twee andere ♂♂ werden aangetroffen, die nog niet geringd waren en daarom hoogstwaarschijnlijk uit andere gebieden afkomstig waren. Tenslotte is het wel zeker, dat de immigratie bij ♀♀ groter is dan bij ♂♂. Waren er op de 22 gecontroleerde ♂♂ twee ongeringde exemplaren, bij ♀♀ was deze verhouding negen op 23!

Daar er geen aanwijzingen zijn om een meer dan normale sterfte in het .WD-gebied te verwachten, moeten wij gezien de afnemende stand wel aannemen, dat de emigratie van ♂♂ en ♀♀ beduidend groter is dan de immigratie en dat de emigratie van de ♂♂ kleiner is dan van de ♀♀.

Voor zover bekend bestaat er in de toch vrij uitgebreide literatuur over plevieren geen studie over een natuurlijke afbouw van een populatie, zoals wij thans in de AW-duinen zo grondig kunnen bestuderen.

Wij hopen deze unieke gelegenheid, in combinatie met onze ervaringen in het Amsterdamse gebied, ook verder zeer ge-
degen te kunnen benutten.

F, J. Vlaanderen-Daatselaar
K. Vlaanderen
J. Walters.